

علت یادگیری تجربه های منفی در زندان (انجمن حمایت زندانیان مرکز)

چگونه می توان خلأهای زندانیان را پر کرد تا کمتر از طریق همنشینی و مجالست راه های آموزش جرم را به یکدیگر گوشزد کنند؟ محققان به بررسی و تحقیق می پردازند، راهکارها را ارائه می دهند و مدیران رده بالا، طرح ها و برنامه های علمی ارائه می دهند، با تمام این تفاسیر آیا مسؤولان توانسته اند به عنوان یک مجرم یک روز را با آنان زندگی کنند و آیا توانسته اند محیط را لمس کنند؟

اگر یافته های علمی مدیران و محققان در کنار صحبت ها و راهکارهای زندانیان قرار بگیرد می توان برنامه های کاربردی تری داشت؟ باید در نظر داشت فرد خاطی فردی است مطرود از جامعه، نالایق و نابهنجار و گاهی خطرناک.

هر چند او یک فرد رده پایین در زندان است و نقشش فرمانبرداری است ولی نباید از نظر دور داشت که او انسان است و شهروند و حق مسلم اظهار نظر را در ارتباط با مکان زندگی خود داراست.

افراد با ورود به زندان وارد یک شبکه از ارتباطات اجتماعی می شوند و برای ادامه بقای خود در گروه های قدرت که در زندان تشکیل می شود وارد می شوند. آنچه انسان ها را دور هم نگاه می دارد مجموعه ای از ایده های مشترک است که این ایده های مشترک را می توان در افرادی که مرتکب جرم شده اند مشاهده کرد.

زندانیان با هر جرم و سابقه ای به نوعی افرادی مطرود از جامعه و معارض با قانونند و هرچه همنشینی با افراد معارض با قانون بیشتر باشد ارتکاب به جرم هم در آن شخص بالاست. به عبارتی افراد وقتی درون گروه هایی مستقر شدند، می توانند به جرائم حرفه ای تر تشویق شوند. همچنین گفته شد قسمت اعظم این آموزش ها می تواند در درون گروه های صمیمی صورت بگیرد و آموزش جرائم جدیدتر هم در برنامه این گروه ها وجود داشته باشد زیرا بر اساس نظریه «ساترلند» رفتار مجرمانه، آموختنی است.

نظریه «ساترلند» می گوید: افراد با درجات مختلف جرم در کنار یکدیگر قرار می گیرند و در واقع ناخواسته زمینه های آموزش ارتکاب جرم و تبادل اطلاعات بزهکارانه فراهم می شود.

با توجه به شبکه ها و پیوندهای موجود که گاه به صورت دوتایی، سه تایی یا بیشتر هم هست، می توان گفت: تکرار جرم، محکومیت به زندان، سابقه دار بودن، طول مدت زندان و شدت ارتباطات در بیرون و داخل زندان هر کدام بر آموزش جرم تأثیرگذار هستند.

عوامل مؤثر در یادگیری جرم در زندان :

- تعداد دفعات ارتکاب جرم

- سابقه زندانی شدن فرد

- مقدار باقی مانده حبس

- وجود رابطه های عاطفی میان زندانیان

- وجود رابطه های گفتمانی میان زندانیان

- برجسب زدن روی یکدیگر در محیط زندان

- عضویت فرد در گروه های موجود در زندان

- وجود فرصت های رابطه ای در زندان

گفتنی است، روابط مبادله ای، حمایتی و گفتمانی اثرات ویژه ای دارند و این عوامل بیش از بقیه مورد تایید صاحب نظران است. زندانیان از طریق مبادله پول، سیگار، پشتیبانی کردن یکدیگر در زندان و همنشینی و بحث و گفت و گو درباره مسائل مثبت و منفی با هم ارتباط شان را مستحکم تر می کنند.

اشکال ویژه و مؤثر زندان ها در یادگیری جرم:

- عدم وجود طبقه بندی از لحاظ میزان سابقه افراد زندانی

- عدم تقویت افراد خلاق، متخصص، مددکار، روانشناس و جامعه شناس

- عدم استخدام نیروی کافی و لازم در هر زندان

راه حل

ارتباطات زندانیان در زندان را نمی توان از بین برد اما

می توان به این ارتباطات جهت داد.

به همین ترتیب می توان گفت نمی توان یادگیری جرم در زندان را

انکار کرد اما می توان آن را به حداقل رساند.

- با داشتن نیروی کافی مددکار و حضور مداوم مددکار در سلول ها و

ایجاد و برقراری رابطه با زندانیان، آنها می توانند مقداری از

خلأهای تنهایی خود را از بین ببرند.

- حضور مددکار در بحث های گروهی آنها و حتی ایجاد فضایی برای بحث

های مثبت و منفی در میان زندانیان و جهت دادن به این بحث ها. در

این بحث و جدل هاست که می توان تا حدودی به زمینه فکری زندانیان

پی برد و به برنامه ریزی های صحیح تر رسید.

- در زندان ها باید در کنار مددکاری و مشاوره های فردی، کارهای

گروهی و گروه درمانی را گسترش داد و حتی باید مددکاران زندان در

داخل سلول ها هم حضور داشته باشند.

از دیگر مسائل موجود در زندان عدم فضای کافی و زندانی شدن افراد بدون توجه به سنگین بودن جرم، تکرار جرم و کیفیت و چگونگی ارتکاب جرم است.

- با تشکیل کلاس های بحث آزاد با حضور مددکار و روانشناس می توان به خلأهای روحی و دغدغه های ذهنی آنها پی برد و آنها را جهت داد.

- همچنین ارائه فیلم های خارجی و ایرانی در ارتباط با مسائل و آسیب های اجتماعی و نقد و بررسی موضوع فیلم و این قبیل برنامه ها کمک می کند ذهن زندانیان به مرور هدف دار و جهت دار شود و به مبادله های گفتمانی آنها سمت و سوی دهد، این امر جز با افزایش نیروی خلاق و با مهارت کافی مددکار، روانشناس، مشاور، جامعه شناس، کارشناسان علوم تربیتی و روان پزشکیان میسر نیست.

- استفاده از مجازات های جایگزین حبس و کاهش جمعیت کیفری بویژه برای افرادی که برای نخستین بار محیط زندان را تجربه می کنند.

اصغر مارانی

تبیان